

UTICAJ MEDIJA NA RAD LOKALNE SAMOUPRAVE

Goran Branković¹

SAŽETAK

Mediji i objektivno informisanje građana su od neprocjenjivog značaja za razvoj svakog demokratskog društva. Mediji utiču na javno mnjenje i stvaraju pozitivnu ili kritičku građansku svijest. Mediji pružaju informacije građanima, a njihov rad je najmoćnije oružje za podizanje odgovornosti i transparentnosti. Odnos medija i lokalne samouprave je jako važan prostor za djelovanje i treba da dovede do stvaranja određenog partnerstva. Značaj tog partnerstva proizilazi iz činjenice da su mediji neka vrsta medijatora između lokalne samouprave i njenih građana pa su na taj način i direktni učesnici u formiranju uslova za neposredno učešće građana u vršenju javnih poslova. Jedinice lokalne samouprave, gradovi i opštine, mjesta su odakle ti procesi trebaju krenuti, jer su upravo oni embrion demokratskih promjena za ukupan društveno-politički sistem.

KLJUČNE RIJEČI: mediji, lokalna samouprava, socio-politički sistemi, jedinice lokalne samouprave

THE INFLUENCE OF THE MEDIA ON THE WORK OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

SUMMARY

The media and objective information of citizens are of inestimable importance for the development of any democratic society. The media influence positive changes and create positive or critical civic awareness. The media provide information to citizens, and their work is the most powerful weapon for increasing accountability and transparency. The relationship between the media and local self-government is a very important space for action and should lead to a certain partnership. The importance of this partnership stems from the fact that the media are a kind of mediator between the local self-government and its citizens, so they are also direct participants in the formation of conditions for the direct participation of citizens in the performance of public affairs. Local self-government units, cities and municipalities are the places where these processes should start, because they are the embryo of democratic changes for the overall socio-political system.

KEYWORDS: media, local self-government, socio-political systems, local self-government units

¹ Prof. dr Goran Branković, Fakultet pravnih nauka, Univerzitet za poslovne studije Banjaluka, goranb06@gmail.com

UVOD

Razvijene demokratske države posebnu pažnju usmjeravaju na kvalitetne, slobodne i nezavisne medije, potenciraju njihov značaj u društvu i na sve načine podstiču intenzivnu saradnju lokalne samouprave i medija. Razlog je naravno taj što u svakom demokratskom društvu mediji prvenstveno vrše nadzornu ulogu i ukazuju na pozitivne i štetne društvene pojave. To znači da cjelokupno društvo treba uvijek da bude pod budnim okom medija.

Preciznije, mediji promatraju organe lokalne vlasti, njene institucije i na taj način pomažu da svako djelovanje ostane transparentno, a javnost bude informisana o svim značajnim odlukama i procesima.

Uloga medija je od neprocjenjive važnosti, ali se mora voditi računa o načinu izvještavanja i značaju informacije koje prezentuju!

Korektna i objektivna kritika od strane medija, usmjerena na organe lokalne vlasti, u pravilu, kod predstavnika te vlasti izaziva ljutnju i negodovanje. Ali zbog jake i značajne uloge medija, lokalne vlasti moraju pronaći odgovor na objektivne kritike, a ne samo paušalno odbacivati svaki negativni komentar.

Zadatak lokalne samouprave treba da bude obrazovanje medija u smjeru njihovog boljeg razumijevanja osnovne uloge lokalne samouprave s jedne strane, ali i medija kao osnovnog faktora u procesu demokratizacije jednog društva. Lokalna samouprava treba ohrabrivati medije i razvijati sve oblike saradnje u cilju objektivnijeg i konstruktivnijeg pristupa u izvještavanju o njihovim poslovima i aktivnostima.

Jedna od osnovnih obaveza lokalnih medija je svakodnevno informisanje građana o aktivnostima organa lokalne samouprave, kao i o aktivnom sudjelovanju građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou. Samo na taj način može se ostvariti osnovna uloga lokalne samouprave, a to je stvaranje boljih uslova i rješavanje najvažnijih potreba stanovništva koje živi na teritoriji tih gradova, odnosno opština.

U cilju stvaranja dobre saradnje s medijima lokalne samouprave trebaju donijeti i svoje strategije o saradnji s medijima. Strategija treba da sadrži konkretne planove lokalne samouprave u smislu čestih press konferencija posvećenim nekim važnim pitanjima, kao što su budžet, regulacioni planovi, plan štampanja i distribucije, finansiranja, izrada brošura, intervjua, oglasa, radio i televizijskih gostovanja i slično. Ove aktivnosti moraju dovesti do svijesti ljudi da postoje zakonske i druge mogućnosti da brže i kvalitetnije rješavaju lokalne probleme u cilju poboljšanja života u svim lokalnim zajednicama. Ovo je vrlo kvalitetan način uspostavljanja uspješne saradnje građana i lokalnih medija.

SAVREMENI PROCESI I INFORMISANJE GRAĐANA

Savremeni procesi omogućili su brze promjene u prikupljanju i obradi informacija te njihovom objavljivanju. Aktivno učešće građana i ideja izbjegavanja tradicionalnog odnosa između vlasti i običnih ljudi, čija je osnovna karakteristika neravnopravnost, osnovni su principi novog načina upravljanja.

Redefinisanje odnosa između uprave i javnosti postaje sve značajnije i gotovo neizbježno. Jedinice lokalne samouprave, gradovi i opštine, mjesta su odakle ti procesi trebaju krenuti, jer su upravo oni temelj za demokratizaciju cjelokupnog društveno-političkog sistema.

Jedno od najznačajnijih pitanja, o sadašnjoj situaciji, jest kada će i na koji način lokalna vlast biti u pravom smislu riječi u službi javnosti i na usluzi građanima. Otvorenost prema

lokalnom stanovništvu i snažnija demokratizacija mijenjaju cjelovit pristup upravljanju javnim dobrima, a pojam državne vlasti trebao bi doživjeti korjenite promjene. Najvažniji proces ka ostvarivanju navedenog cilja je demokratizacija opština i gradova kao početna faza ka demokratizaciji čitavog društva.

Decentralizacija predstavlja najvažniji proces u svakom modernom društvu i predstavlja proces prenošenja političkog odlučivanja sa višeg na niži nivo, što bi trebalo u budućnosti osigurati veću efikasnost i transparentnost kao i omogućiti građanima da učestvuju u vršenju javne vlasti. (Bjornlund, L. 2006.).

Da bi proces demokratizacije i decentralizacije na lokalnom nivou bio smislen i uspješno sproveden, neophodno je da bude zadovoljeno nekoliko važnih uslova, poput stimulativnog pravnog okvira, povjerenja lokalnog stanovništva u lokalnu vlast i objektivno informisanje o svim važnim pitanjima i odlukama značajnim za život i rad opština i gradova. Za proces demokratizacije i učešća građana u vršenju javne vlasti neophodna je podrška najvažnijih političkih aktera i otvorenosti i transparentnosti lokalne samouprave. Ispunjenjem navedenih uslova lokalna vlast bi uspješno mogla odgovoriti potrebama participatornih procesa. I konačno, da bi uopšte moglo doći do partnerstva u vršenju lokalne vlasti, neophodno je da građani raspolazu relevantnim informacijama o radu lokalne samouprave, političkim opcijama i mehanizmima koji im stoje na raspolaganju. Informiranost građana o svim važnim procesima unutar lokalnih zajednica predstavlja bitan faktor i preduslov njihovog učešća u političkom životu i procesu demokratizacije i decentralizacije.

U današnjoj situaciji, načini komuniciranja i informisanja lokalnog stanovništva suočavaju se sa velikim izazovima.

Poseban zadatak leži na stručnjacima za odnose s javnošću koji trebaju prepoznati načine u vršenju vlasti te uskladiti komunikacijske planove s političkom ciljevima i omogućiti građanima da učestvuju u procesu odlučivanja. Naime, većina službenika za odnose s javnošću nalazi se pred relativno novim i zahtjevnim poslovnim izazovima.

Problemi na svim nivoima upravljanja, a posebno na lokalnim, jesu što većina stručnjaka za odnose s javnošću nije pripremljena na korišćenje novih vještina u komuniciranju.

„Osobe za odnose s javnošću u državnoj upravi nisu mađioničari koji mogu zamijeniti efikasne programe ili vrijedne ideje. S druge strane, oni su poput reportera koji rade unutar vlada i skupljaju informacije za javnost. U radu s medijima oni su poput advokata koji objašnjavaju zasluge službenih djelovanja, ispravljaju krive informacije i nastoje popraviti interpretaciju te razumijevanje postojećih. Nadalje, trebaju poznavati uvjerenja svih funkcionera za koje rade, učestvovati u donošenju svih važnijih odluka, politika i programa, što je u nas još uvijek rijetko. (Skoko, B. 2006.)

Problemi se prvenstveno odnose na nedostatke vezane za vještine komuniciranja, jasno ukazuju na teškoće, posebno karakteristične za lokalne sredine. Naime, nedovoljna ulaganja u obrazovanje i usavršavanje kadrova sposobnih za moderno komuniciranje stvara nezadovoljstvo i nesnalaženje u modernim komunikacijskim procesima.

Radnik zadužen za odnose s javnošću dolazi u situaciju da umjesto uobičajenog, tradicionalnog pisanja saopštenja i prenošenja izjava nadređenih treba pronaći odgovore o tome što je problem i razlog njegovog nastanka, kao i moguća predviđanja narednih događaja.

Iskustva iz gradova i opština u lokalnim sredinama ukazuju na činjenicu da nedovoljno finansijsko izdvajanje za usavršavanje otežavaju suočavanje s novim izazovima, koje iziskuju novonastale situacije.

Sa druge strane građani potpomognuti medijima sve više očekuju otvorenost u komuniciranju. U svemu navedenom uloga medija ima veliku važnost, iako se i tu često različito shvaćaju pojedine medijske aktivnosti.

Iako mnogi čelnici prepoznaju važnost slobode medija, često su frustrirani poteškoćama koje se javljaju u njihovu radu izloženom javnosti, tvrdeći da preuranjene rasprave ili izlaganja predloženih smjernica ometa efikasnost (Bjornlund, L. 2006)

Pojedini mediji traže nove načine, kako bi vratili povjerenje građana, koje stalno pada prema vlastima i sredstvima javnog informisanja.

Novinarstvo usmjereno na građanske teme i probleme preuzima sve aktivniju ulogu, povezujući zainteresovane skupine radi rješavanja problema.

Dodatnu teškoću za lokalnu vlast i upravu predstavlja činjenica da politiku stvaraju izabrani predstavnici, koji djeluju na stranačkoj, političkoj osnovi, dok je službenicima koji provode tu politiku zabranjeno uključivanje u političke aktivnosti. (Theaker, A. 2007)

Prema stranim iskustvima sve više lokalnih vlasti istražuje kako prepoznati potrebe svojih korisnika. Upravo rezultati istraživanja preduslov su stvaranju osnova za planiranje i provedbu brojnih razvojnih i drugih ciljeva, kao i oblikovanju politike. Zavisno o različitosti zakonskih ograničenja, s kojima se suočavaju pojedine sredine, nastaju raznovrsnosti u finansijskim izdvajanjima namijenjenim ulaganju u informiranje.

Pritom je na najvažnije upravljanje resursima na korist građana i zajednice. Iznimno važno je, takođe, ulaganje znanja i napora u čuvanje identiteta. Zanemarivanje takvih projekata i nepoštovanje istorijske tradicije izaziva nezadovoljstvo javnosti. Jedan od najvažnijih zadataka jeste informisati građane o političkim odlukama, koje utiču na kvalitet i obilježja života na određenim područjima.

Jedan od najznačajnijih elemenata u odnosu između predstavnika lokalnih vlasti, medija i građana jeste važnost prenošenja informacija, kako bi u konačnici biračko tijelo raspolagalo činjenicama temeljem kojih donose odluku pri izboru nove vlasti.

Sve češća postavljanja teza o negativnom uticaju vlasništva nad više medija te o njihovom uticaju na javno mnjenje dovode u pitanje povjerenje koje čitatelji imaju u političare i novinare, koji informacije oblikuju. Prema nekim predviđanjima golemi monopoli nad izvorima informacija ostaviće velike posljedice na sve koji ne budu osposobljeni koristiti se prednostima novih medija.

Komercijalni i politički ciljevi mogu rezultirati visokim nivoom ekonomske moći u medijima, što je prijetnja slobodi informisanja kako u višim, tako i u nižim (lokalnim) sredinama.

Iznimno značenje u procesima modernizacije i uvođenja novih informatičkih tehnologija ima otvaranje novih mogućnosti pristupa informacijama, što samo po sebi postavlja građane (korisnike) u središte zbivanja. Sve je to važno i za javne administracije, često kritikovane da komunikaciju provode otežano i previše sporo. Nova tehnologija može znatno poboljšati komunikaciju između političara i lokalne zajednice.

NOVI MEDIJI I LOKALNA SAMOUPRAVA

E-država je zamišljena i definisana u akcijskim planovima EU, a cilj joj je što je više moguće pojednostaviti i ubrzati javne usluge. (Meuleman, L. 2007)

Obavješćavanje u lokalnim zajednicama, suočeno s pojavom novih medija, nalaže službenicima za odnose s javnošću da ovladaju svim potrebnim sredstvima za pretraživanje interneta, objavljivanjem internetskih stranica i prihvaćanje činjenica da sav posao postaje brži i direktniji.

Modeli upravljanja odnosima s javnošću prvenstveno zavise o stepenu profesionalizacije i ozbiljnosti pristupa pojedinih gradova, odnosno opština. Imajući u vidu da u većini gradova i opština nema posebno organizovanih stručnih timova za odnose s javnošću, u praksi se često dešava da informisanje i komuniciranje nema karakteristike savremenih upravljačkih oblika, koji omogućavaju građanima da aktivno učestvuju u rješavanju lokalnih problema i transparentnom utrošku javnog novca.

Zaključna razmatranja Indikatori Ujedinjenih nacija, Svjetskog ekonomskog foruma, ukazuju da je nivo informacione razvijenosti u opštinama, odnosno gradovima u Republici Srpskoj i BiH relativno slab te da ona sve ozbiljnije zaostaje u odnosu na razvoj zemalja u okruženju, a pogotovo u odnosu na razvijene zapadnoevropske zemlje. Potrebno je primijetiti da postoje određeni naponi u pogledu individualne, infrastrukturne i tehnološke spremnosti da se navedene slabosti isprave. Isti izvori ukazuju na to da značajnu ulogu igra političko i regulatorno okruženje, spremnost lokalnih vlasti, kao i način na koji lokalna vlast koristi ICT, u čemu opštine, odnosno gradovi takođe vrlo loše kotiraju. Ipak, iako tehnološki nismo među razvijenijim zemljama, istraživanja pokazuju da Republika Srpska i Bosna i Hercegovina posjeduje bazičnu ICT strukturu, koja omogućava razvoj informacionog društava te da infrastrukturna spremnost ne predstavlja primarnu prepreku za razvoj eparticipacije, e-demokratije i implementaciju e-uprave. S druge strane, digitalna isključenost pojedinih društvenih grupa i nedovoljno razvijena e-pismenost svakako predstavljaju značajan problem. U tom smislu potrebno je iznaći načine i modele koji će omogućiti edukaciju informatički neobrazovanog lokalnog stanovništva na koji način bi se omogućilo njihovo aktivno učešće u vršenju javnih poslova i rješavanju lokalnih problema. Analizirajući najvažnije aspekte online usluga lokalnih organa vlasti, zaključuje se da je aspekt sadržaja, odnosno selekcija informacija najprioritetniji za njegove tvorce, odnosno lokalne funkcionere. U većini slučajeva, web-sajtovi opština, odnosno gradova su sadržajno kreirani primarno kao pasivni izvor informisanja građana o aktivnostima lokalne samouprave, a rjeđe kao platforme za jačanje učešća građana i kao sredstva za jačanje lokalne uprave. Sajtovi koji su na višem stepenu razvoja nude dodatne online usluge/servise, koji su još uvijek, u najvećem broju slučajeva, ograničeni na preuzimanje određenih elektronskih formulara. Ukratko, korišćenje ICT-a od jedinica lokalne samouprave, odnosno opština i gradova još uvijek je u početnom stepenu razvoja, a web-sajtovi su više informativnog sadržaja i veoma malo omogućuju građanima da učestvuju u vršenju vlasti. Generalno, lokalne uprave koriste online tehnologije primarno kao kanal za plasiranje svojih informacija, prije nego što istinski razvijaju prostor za uključivanje građana u proces kreiranja javnih politika. Prema tome, izgleda da unutar lokalne uprave ne postoji svijest o tome da, koristeći potencijale ICT-a, građane treba aktivirati da učestvuju u procesima odlučivanja na lokalnom nivou. Generalno, barem što se web-sajtova tiče, lokalna uprava ostaje zatvorena za glas i akcije građana. Paradoksalno, u svijetu dvosmjernje, decentralizovane komunikacije, web-sajtovi opština, odnosno gradova u BiH ostaju visoko centralizovani, netransparentni i suštinski zatvoreni za interese, glasove i djelovanja građana. Informacija jeste

potrebna za demokratiju, ali kao što prepoznaje Schudson: „Informacija je sama po sebi inertna, nikada osnovna i jedino važna za građanina”. (Rosensweig, F. Wekselberg, V. 2006)

Nove tehnologije, prema tome, ne mogu doprinijeti demokratizaciji ukoliko politička elita nije voljna podijeliti moć sa svojim građanima. (Tapio i Jarmo 2006, Malović, S. 2005). Elektronska participacija i elektronska demokratija mogu imati stvarni efekt samo ako dođignemo kritičnu masu aktivnih građana. Zbog toga je neophodno građanima pokazati da njihova eparticipacija zaista može uticati na političke odluke. To znači da njihovi stavovi, mišljenja i rasprave u diskusionim forumima, na chatu i u drugim vidovima participatorne komunikacije moraju biti uvezani sa tekućim procesom donošenja odluka. Da bismo motivisali građane, mora biti vidljivo da je njihovo učešće integrirano u stvarni proces donošenja odluka i kreiranja javnih politika. Rezultati analize pokazuju da ovo nije slučaj u opštinama i gradovima Republike Srpske. U ključnim dokumentima razvoja uprave, od predstavnika vlasti se očekuje da unaprijede transparentnost u političkom odlučivanju, kao i kvalitet građanske participacije u političkim procesima i to uz pomoć novih informaciono komunikacionih tehnologija. Ako od organa lokalne uprave očekujemo da rade transparentno te da intenzivnije uključe građane u procese donošenja odluka, onda je web sigurno jedan od najjeftinijih i najefikasnijih alata. Elektronska participacija, odnosno elektronska uprava konačno će zavisiti od mogućnosti koje građanima stoje na raspolaganju, a koje im trebaju osigurati organi vlasti lokalne samouprave. Budući da organi lokalne uprave imaju bolje predispozicije za političku participaciju građana, s obzirom na to da odlučivanje na lokalnom nivou ima direktne efekte na život građana te da je njihove zajedničke interese lakše identifikovati, nego interese građana u većim administrativnim jedinicama, uloga novih tehnologija u djelovanju lokalnih organa vlasti trebala bi da bude od posebnog značaja. Na žalost, potencijali novih tehnologija do sada nisu dovoljno iskorišćeni, a građani i dalje u najvećoj mjeri ostaju isključeni iz procesa odlučivanja.

ZAKLJUČAK

Da bi proces demokratizacije i decentralizacije na lokalnom nivou bio smislen i uspješno sproveden, neophodno je da bude zadovoljeno nekoliko važnih uslova, poput stimulativnog pravnog okvira, povjerenja lokalnog stanovništva u lokalnu vlast i objektivno informisanje o svim važnim pitanjima i odlukama značajnim za život i rad opština i gradova. Za proces demokratizacije i učešća građana u vršenju javne vlasti neophodna je podrška najvažnijih političkih aktera i otvorenost i transparentnost lokalne samouprave. Ispunjenjem navedenih uslova lokalna vlast bi uspješno mogla odgovoriti potrebama participatornih procesa. I konačno, da bi uopšte moglo doći do partnerstva u vršenju lokalne vlasti, neophodno je da građani raspolažu relevantnim informacijama o radu lokalne samouprave, političkim opcijama i mehanizmima koji im stoje na raspolaganju. Informisanost građana o svim važnim procesima unutar lokalnih zajednica predstavlja bitan faktor i preduslov njihova učešća u političkom životu i procesu demokratizacije i decentralizacije.

Literatura

1. Bjornlund, L. (2006) *Odnosi s medijima za predstavnike lokalne samouprave: komuniciranjem do rezultata*, Zagreb, Hrvatska udruga za odnose s javnošću - Biblioteka PRint

2. Green, A. (2007) *Kreativnost u odnosima s javnošću*, Zagreb, Hrvatska udruga za odnose s javnošću- Biblioteka PPrint
3. Malović, S. (2005) *Osnove novinarstva*, Zagreb, Golden marketing -Tehnička knjiga.
4. Meuleman, L. (2007) *Communication with the Public*, The Hague
5. Rosensweig, F. Wekselberg, V. (2006) *Priručnik za organizacijski razvoj u lokalnoj samoupravi*, Zagreb, The Urban Institute.
6. Skoko, B. (2006) *Priručnik za razumijevanje odnosa s javnošću*, Zagreb, Millenium promocija
7. Theaker, A. (2007) *Priručnik za odnose s javnošću*, Zagreb, Hrvatska udruga za odnose s javnošću - Biblioteka PPrint